

Погорєлова Т.В.

к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет (Україна)

ОСНОВИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ПО ЗМІНІ КЛІМАТУ

Сучасний технологічний та промисловий розвиток людства призводить до погіршення кліматичних умов і дедалі частіше визнається як загрозовий процес. Загострення зміни клімату викликає екологічну тривогу в усьому світі, але водночас завдає велику шкоду національній економіці.

Зокрема, складний зв'язок між зміною клімату та динамікою економічних показників спричинив переоцінку ролі регулюючих органів, особливо центральних банків, у подоланні цих проблем. Визнаючи, що економічні агенти часто керуються короткостроковими вигодами і, отже, не приймають до уваги довгострокові наслідки реалізації ризиків, пов'язаних зі зміною клімату, центральні банки наразі намагаються сприяти переходу учасників фінансових ринків до «зеленої» економіки.

Згідно зі специфікацією Організації Об'єднаних Націй, «зміна клімату означає довгострокові зміни температури та погодних умов» [1]. Такі зрушення можуть бути спричинені як природними явищами (наприклад, викликаними активністю Сонця), так і діяльністю людини. Визнано, що останнє чинить найбільш значний вплив, головним чином через спалювання викопного палива, такого як вугілля, нафта і газ, і пов'язані з цим викиди CO₂.

Дані НАСА та інших інститутів прямо показують, що проблема зміни клімату поглиблюється з середини минулого століття: на початку 2023 року щомісячні викиди CO₂ були на 103,9 часток на мільйон (ppm) або на 32,92% вищими, ніж на початку 1959 року; річний індекс температури суші та океану зріс на 0,89 одиниці в 2022 року порівняно з 1959 роком; у 2022 року крижані щити були на 146,0 мільярда метричних тон менші, ніж 2002 року[2].

Означені радикальні тенденції кліматичних змін неминуче впливають на обличчя сучасного світу, і доцільність банківського регулювання даних ризиків пов'язана з їх вагомими економічними, соціальними та екологічними наслідками. Економічний вплив зміни довкілля можна сприймати у двох вимірах, а саме «...через попит і пропозицію» [3, с. 14]. Розглянемо цей постулат більш детально.

Економічні потрясіння з боку попиту, які пов'язані зі зміною клімату, характеризуються:

- підвищеною волатильністю курсу акцій, яка спричинена невизначеністю щодо майбутнього попиту на інвестиції;
- зниженням споживання на користь заощадження грошових коштів;
- суттєвими змінами в структурі торгівлі, які пов'язані зі змінами в логістиці.

На тлі різкої зміни клімату та пов'язаних з цим аномальних погодних явищ останні можуть призвести до порушення ланцюжків імпорту-експорту, що в умовах глобалізації «забруднить» навіть ті економіки, які менш вразливі до ризиків, пов'язаних зі зміною клімату.

Передбачається, що приголомшення з боку пропозиції вплинуть на виробничий потенціал економік, погіршивши такі аспекти пропозиції, як робоча сила, основний капітал і забезпечення технологіями. Насамперед ринок праці зіткнеться з проблемами через можливе скорочення робочого часу та місцеву і глобальну міграцію робочої сили. Тоді негативні кліматичні фактори спричинять перешкоди для розподілу капіталу на виробництво та інновації, оскільки виробники понесуть неминучі витрати на адаптацію до мінливих умов навколишнього середовища.

Для сталого розвитку суб'єктів економіки щодо наслідків зміни клімату можна запропонувати альтернативні інструменти керування – ризиками. Зазвичай виділяють три групи ризиків, пов'язаних зі зміною клімату (також відомих як «зелені лебеді»):

- 1) фізичний ризик;
- 2) ризик переходу;
- 3) ризик відповідальності.

Розкриємо їх сутність. Кліматичні фізичні ризики означають витрати фізичних активів, природного капіталу та життя людей, що призводить до скорочення виробничого потенціалу, а отже, обсягу виробництва та валового внутрішнього продукту унаслідок погодних явищ. Яскравим прикладом є лісова пожежа в Індонезії 2019 року, яка коштувала її економіці 5,2 мільярдів доларів, або 0,5 % світового ВВП [1].

Ризики переходу полягають у фінансових втратах, що виникають унаслідок переходу до моделі «зеленої» економіки. Дослідники з Кембриджського університету з'ясували, що в разі переоцінки активів до вимог «зеленої» політики (такої, що націлена на підвищення температури глобального потепління не більше, ніж на 2°C), провідні фондові ринки можуть впасти на до 20%. Інші оцінки збитків перебувають у діапазоні 5-20% від вартості портфеля фінансових установ до 2030 року [4, с. 6].

Зрештою, ризики відповідальності виникають у страхових компаніях через прагнення економічних суб'єктів нівелювати збитки, що виникають унаслідок реалізації фізичного або перехідного ризиків, пов'язаних зі зміною довкілля. В економічній діяльності це може бути сприйнято як знос основних фондів, пов'язаний із надзвичайними погодними явищами. Дана група ризиків іноді не виокремлюється економістами.

Таким чином, цілком очевидно, що зміна клімату чинить істотний вплив на економіку через порушення попиту та пропозиції, а також породжує різні види ризиків, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання. Тому такі фінансово-економічні наслідки зміни клімату обов'язково слід враховувати в політиці регулюючих органів – центральних банків.

Центральні банки світу досить активно організують заходи щодо регулювання зелених фінансів. Зокрема, у 2017 році вісім центральних банків та органів нагляду створили Мережу центральних банків та органів нагляду з екологізації фінансової системи (NGFS) з метою підвищення ролі фінансової системи в управлінні ризиками, мобілізації капіталу для зелених та низьковуглецевих інвестицій у бізнес. У 2021 році NGFS у співпраці з іншими наднаціональними організаціями запустив Альянс кліматичного навчання (СТА) – онлайн-платформу, призначену для підвищення обізнаності серед центральних банків і наглядових органів [5]. Наразі реалізація цих проектів призвела до

спільного розроблення методології тестування сценаріїв, які дають змогу центральним банкам оцінювати ризики, пов'язані зі зміною клімату.

Сучасні центральні банки мають досить різноманітний набір інструментів для управління ризиками, пов'язаними зі зміною клімату. Наприклад, оскільки зміна клімату загрожує фінансовій стабільності, управління екологічними ризиками обов'язково входить до компетенції Європейського центрального банку (ЄЦБ). Протягом останніх років Управлінська рада ЄЦБ включає фінансові інструменти та заходи, пов'язані з зміною клімату, до засад грошово-кредитної політики; розширює свій аналітичний потенціал у сфері макроекономічного моделювання, статистики та грошово-кредитної політики щодо зміни клімату; оцінює кліматичні ризики, забезпечує системи купівлі активів корпоративного сектору. Деякі інші центральні банки (наприклад, Банк Англії, Федеральна резервна система США, Банк Бангладеш) також схильні розглядати боротьбу з наслідками зміни клімату як компонент своїх повноважень. Купуючи та володіючи борговими цінними паперами, центральні банки переспрямовують грошові ресурси у «зеленіші» галузі економіки та підживлюють ініціативи з пом'якшення зміни клімату достатніми грошовими коштами, тобто впроваджують зелені фінансові правила і розвивають зелені фінансові ринки.

Таким чином, центральні банки реалізують свої повноваження щодо розв'язання екологічних проблем, але сьогодні вони перебувають лише на першому етапі досягнення цілей, пов'язаних зі сталим розвитком.

Список використаних джерел

1. United Nations. (n.d.). What Is Climate Change? | United Nations. <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change> (дата звернення 01.06.24)
2. NASA. (n.d.). Climate Change: Vital Signs of the Planet. | NASA. <https://climate.nasa.gov/> (дата звернення 01.06.24)
3. Bolton, Patrick & Luiz, Morgan & Pereira, Awazu & Silva, D & Samama, Frederic & Svartzman, Romain. (2020). The green swan: Central banking and financial stability in the age of climate change. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/340578881_The_green_swan_Central_banking_and_financial_stability_in_the_age_of_climate_change (дата звернення 01.06.24)
4. Cullen, J. (2022). Central Banks and Climate Change: Mission Impossible? *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/364112015_CENTRAL_BANKS_AND_CLIMATE_CHANGE_MISSION_IMPOSSIBLE
5. BIS CTA. (n.d.). <https://fsi.bis.org/cta>. (дата звернення 01.06.24)